

Piibel - Jumala raamat

Avatud Piiblikursus

4. veebruar 2015

Tarmo Kähr

Piibli koosseis

- Vana Testament, 39 raamatut:

- Seadus
- Prohvetid
- Kirjad

- Uus Testament, 27 raamatut

- Ajaloolised raamatud
 - evangeelium - Jeesuse elu ja surm
 - apostlite tegude raamat
- Õpetuslikud raamatud
 - apostlite kirjad
- Prohvetiraamat
 - Johannese ilmutus

- Apokrüüfid, 9 raamatut

Vana Testamendi sisukord

- Esimene Moosese raamat (50)
 - Teine Moosese raamat (40)
 - Kolmas Moosese raamat (27)
 - Neljas Moosese raamat (36)
 - Viies Moosese raamat (34)
 - Joosua (24)
 - Kohtumõistjate raamat (21)
 - Rutt (4)
 - Esimene Saamueli raamat (31)
 - Teine Saamueli raamat (24)
 - Esimene Kuningate raamat (22)
 - Teine Kuningate raamat (25)
 - Esimene ajaraamat (29)
 - Teine Ajaraamat (36)
 - Esra (10)
 - Nehemja (13)
 - Ester (10)
 - Iiob (42)
 - Psalmid (Laulud) (150)
 - Õpetussõnad (31)
 - Koguja (12)
 - Ülemlaul (8)
 - Jesaja (66)
 - Jeremija (52)
 - Nutulaulud (5)
 - Hesekiel (48)
 - Taaniel (12)
 - Hoosea (14)
 - Joel (4)
 - Aamos (9)
 - Obadja (1)
 - Joonas (4)
 - Miika (7)
 - Nahum (3)
 - Habakuk (3)
 - Sefanja (3)
 - Haggai (2)
 - Sakarja (14)
 - Malaki (3)
-
-

Uue Testamendi sisukord

- Matteuse evangeelium (28)
 - Markuse evangeelium (16)
 - Luuka evangeelium (24)
 - Johannese evangeelium (21)
 - Apostlite teod (28)
 - Pauluse kiri roomlastele (16)
 - Pauluse esimene kiri korintlastele (16)
 - Pauluse teine kiri korintlastele (13)
 - Pauluse kiri galaatlastele (6)
 - Pauluse kiri efeslastele (6)
 - Pauluse kiri filiplastele (4)
 - Pauluse kiri koloslastele (4)
 - Pauluse esimene kiri tessalooniklastele (5)
 - Pauluse teine kiri tessalooniklastele (3)
 - Pauluse esimene kiri Timoteosele (6)
 - Pauluse teine kiri Timoteosele (4)
 - Pauluse kiri Tiitusele (3)
 - Pauluse kiri Fileemonile (1)
 - Kiri heebrealastele (13)
 - Jaakobuse kiri (5)
 - Peetruse esimene kiri (5)
 - Peetruse teine kiri (3)
 - Johannese esimene kiri (5)
 - Johannese teine kiri (1)
 - Johannese kolmas kiri (1)
 - Juuda kiri (1)
 - Johannese ilmutus (22)
-
-

Apokrüüfide sisukord

- Apokrüüfid
 - Juudit (16)
 - Saalomoni Tarkuseraamat (19)
 - Toobit (14)
 - Jeesus Siirak (51)
 - Baaruk (6)
 - Esimene Makkabite raamat (16)
 - Teine Makkabite raamat (15)
 - Estri raamatu lisad (6)
 - Taanieli raamatu lisad (4)
-
-

Vana Testamendi tekkelugu

- Algselt suuline pärimus vanemalt lastele edasiantuna
 - Kirjapanijaiks juudid
 - Ajendiks mitte unustada Jumala tegusid
 - Kirja pandud suures osas nõ „tagantjärgi”
 - Suure eripalgelisuse tõttu kirja pandud väga erinevatel viisidel
 - Kuningatel olid kirjutajad
 - Prohvetitel olid kirjutajad
 - Eesmärk pole kogu maailma asju ära seletada
 - Eesmärk on mõista ja meeles pidada Jumalat
-
-

Vana Testament ja teised vanad raamatud

- babüloonia poeem “Enuma eliš” (18. saj eKr)
 - sumerite eepos “Gilgameš”
 - Veedad (hinduismi vanimad pühakirjad, 1000-500 eKr; ohvri- ning ülistuslaulud, palved ja loitsud)
 - Tipiṭ aka (Buddha õpetuste kogu, peale Siddharta Gautama surma ca 500 eKr tema õpilaste kokku pandud)

 - Loomismüüte leidub üle ilma mitmete rahvaste hulgas
 - Kirjapandult vähe, sest kirjaoskajaid rahvaid väga ammu polnudki...
-
-

Vana Testament ja teised vanad raamatud

- Kas Piibel kopeerib teisi veel vanemaid raamatuid?
 - Või kõnelevad kõik vanad raamatud sündmustest, mis tegelikult toimusid?
 - kuna sündmused on ikka väga ammused, ei pruugi mälu olla täpne
 - Kirjeldusi võrreldes on Piibli kirjeldused kõige vähem „müstilised”
 - kuigi kõike me selgitada ei suuda
 - Piibli kirjeldused selgitavad asju kõige paremini
 - Piibel väidab alati, et Jumal esitab inimesele isiklikke nõudmisi
-
-

Loomismüüdi näide pelasgidelt

- Alguses tõusis Eurynome, Kõikide Asjade Jumalanna, alasti Kaosest, kuid ta ei leidnud midagi, millel jalgu puhata ja seepärast lahutas Eurynome mere taevast ning tantsis üksi merelainetel. Ta tantsis lõuna suunas ning tuul hakkas tema järel liikuma, ja see näis olevat jõud, millega koos alustada loomistööd. Pööreldes haaras Eurynome kinni põhjatuulest, hõõrus seda oma käte vahel, ja ennäe!, sündis suur madu Ophion. Eurynome tantsis enese soojendamiseks, tantsis üha metsikumalt, kuni himuraks muutunud Ophion ümber jumalike ihuliikmete keerdus, et Eurynome`iga paari heita. Seejärel viljastas Põhjatuul, kutsutud ka Boreaseks, maapinna.
-
-

Loomismüüdi näide pelasgidelt

- Just sellepärast [tuule viljastamisvõime pärast] pööravad märad sageli oma taguotsad tuule poole ja sigitavad varsa täku abita. Samal viisil sai lapsega maha ka Eurynome.

Järgmisena võttis Eurynome tuvi kuju ning aja kulgemisega kooskõlas munes ta lainete kohal lasudes Universaalse Muna.

Eurynome`i korraldusel keerdus Ophion seitse korda ümber muna kuni muna oli välja hautud ning lõhenes kaheks. Munast koorusid kõik Eurynome`i lapsed, kogu eksisteeriv: päike, kuu, planeedid, tähed, maa oma mägede ja jõgedega, puud, taimed ning elusolendid.

Vana Testamendi stiilid

- dokumentaalproosa;
 - kroonika;
 - juriidilised tekstid
 - allegoorilised jutustused;
 - ülev poeesia, rahvalaulud;
 - pilke- ja kaebelaulud;
 - vanasõnad ja kõnekäänud;
 - tarkusekirjandus;
 - jpm
-
-

Uue Testamendi tekkelugu

- Jeesuse ajal oli juutidel pühakiri olemas, ometi veel mitte päris kanoniseeritud vormis
 - Jeesuse eluajal siin maa peal oli jüngrite hulk väike ja nad olidki Jeesuse ümber
 - Kui oli küsimusi, siis jüngrid küsisid Jeesuselt (kui julgesid :-)
 - Kirja polnud vaja panna, sest Tõde elas inimeste keskel
 - Peale Jeesuse surma ja ülestõusmist ning peale nelipüha päeva oodati üsna ruttu Jeesuse taastulekut - teatud mõttes kirjapanekuga ei kiirustatud
-
-

Uue Testamendi tekkelugu

- Aeg läks, aga Jeesus ikka veel ei tulnud tagasi...
 - Koguduse elus kerkisid lahendust vajavad probleemid - Paulus kirjutas, kuidas lahendada
 - Jüngrid surid - enamasti märtrisurma
 - Jeesuse elu oli vaja säilitada tulevastele põlvetele
 - Sõna sulased - need, kes teadsid peast paljusid Jeesuse sõnu
 - Johannes sai Patmosel otsese käsu nähtu üles kirjutada
-
-

Piibli ehtsus

- Juutide pikaajaline traditsioon pühade tekstide ümberkirjutamisel
 - Teksti täpsusesse ja õigsusesse suhtuti äärmiselt hoolikalt
 - See suhtumine kandus üle ka UT edasiandmisele
 - Surnumere kirjarullid valmistasid skeptikutele suure pettumuse
 - leiti VT väga vanad käsikirjad - ja selgus, et uuemad käsikirjad on sisuliselt identsed nendega, mis sadu aastaid varem olid kirjutatud
 - Meil pole mingit põhjust kahelda tekstide edasiandjate hoolikuses
-
-

Nõukogude teatmeteoste „ajalooline“ info:

Jeesus on müütiline kuju, keda pole kunagi eksisteerinud

Mida ütleb ajalugu tegelikult?

Rooma ajaloolased Tacitus ja Suetonius mainivad Jeesust

Juudi ajalookirjutaja Josephus (sündinud a. 37 pKr, mitte kristlane), kirjutas nii:

Niisiis umbes sel ajal oli seal Jeesus, tark mees, kui teda üldse sobib inimeseks nimetada, sest ta tegi palju imetegusid...

Tema oli Kristus, ja kui Pilaatus meie peameeste soovitusel ta ristile mõistis...

Uue Testamendi tekstikriitika

Tekstikriitika uurib, kas vanu tekste saab üldse usaldada

Mida rohkem säilinud koopiaid, seda parem

Mida lähemal ajalisel originaalile, seda parem

Siin on üks hea tabel

Ja ajaloolased üldse ei kahtle, et need inimesed olemas olid ja et nad ajalugu ka õigesti kirja panid

Kirjutis	Kirjutamise aeg	Vanim säilinud koopia	Ajavahemik	Leitud koopiate arv
Herodotos <i>Ajalugu</i>	488 — 428 eKr	900	1300	8
Thukydides <i>Peloponnesose sõja ajalugu</i>	460 – 400 eKr	900	1300	8
Tacitus <i>Ajalugu</i>	100	1100	1000	20
Caesar <i>Märkmeid Gallia sõjast</i>	58 – 50 eKr	900	950	9 – 10
Livius <i>Rooma ajalugu</i>	59 eKr – 17	900	900	20
Uus Testament	40 – 100	130 (fragment) 350 (täielik käsikiri)	300	5000+ kreekakeelset 10000 ladinakeelset 9300 muud

Lisaks Uue Testamendi kohta

Täies mahus Uue Testamendi käsikirjad aastast 350 (300 aastat peale originaale)

III sajandist (200 millegagi) enamikku Uuest Testamendist sisaldavad käsikirjad

Aastast 130 Johannese evangeeliumi katkend (kirjutati umbes aastal 90-95)

36 000 varaste kirkuisade tsitaati

Tõendusmaterjali mitmekesisuse ja täielikkuse poolest on Uus Testament kättesaamatult üle kogu antiikkirjandusest
(F.J.A. Fort)

*Jeesus kui tõeliselt elanud ajalooline isik on
tõestatud*

Küsimus on selles:

KAS TA ON JUMAL?

Jeesus iseendast

Jeesus ise ei väitnud kunagi, et ta on Jumal
Aga ta rääkis ja käitus nii nagu Jumal

Tsitaadid Jeesuselt

Kui tahate tunda Jumalat, siis peate minu juurde tulema (Jh 14, 6)

Mina olen maailma valgus (Jh 8, 12)

Mina olen ülestõusmine ja elu (Jh 11,25)

Tulge minu juurde kõik, .. , ja mina annan teile hingamise! (Mt 11,28)

Kes võtab vastu minu, võtab vastu Jumala (Mt 10, 40; Mk 9, 37)

Kes on näinud mind, see on näinud Jumalat (Jh 14, 9)

Poeg, su patud on sulle andestatud (Mk 2, 5)

Kohtunik Jeesus

Ta istub oma kirkuse troonile

Ta ette kogutakse kõik rahvad ja ta eraldab nad üksteisest

Kohtupäeval astute kõik minu ette ja mina otsustan teie saatuse üle.
See, kuidas teil seal käsi käib, sõltub sellest, kas te respekteteerite
mind ja minu järgijaid või mitte

Teised Jeesusest

Te olete ise kuulnud pühaduseteotust.

Sina, kes sa oled inimene, teed ennast Jumalaks

Minu Issand ja minu Jumal!

Jeesus on tõde

Suurim kinnitus: ülestõusmine
Jeesust ei olnud hauas
Ta ilmus peale ülestõusmist
Ülestõusmise mõju jüngritele
Sajanditepikkune kristlik kogemus

Jeesust ei olnud hauas

Äkki ei surnudki?

Jüngrid varastasid ära?

Võimud viisid Jeesuse surnukeha ära?

Ta ilmus peale ülestmist

Jüngrid (ja ka teised, kes Teda nägid), nägid lihtsalt hallutsiansioone?

Jüngrid ei olnud seda tüüpi
Nii paljudel
Nii pika aja jooksul

Hallutsiansioonid ei söö

Hallutsiansioonid ei tee luust ja lihast sõpradele hommikusööki

Jüngrid muutusid peale ülestöusmist

Vahetult peale surma pugesid jüngrid peitu

Nad ei suutnud esimesi sõnumeid uskuda

Nad olid valmis hiljem julgelt sellest tunnistama

Olid valmis isegi suurema selle nimel

Sajanditepikkune kogemus

Miljonid inimesed omavad kogemusi

Läbi kogu ajaloo on selle tunnustajaid

Neid on isegi siinsamas, meie endi hulgas

Piibel - väga eriline raamat

- Väga palju autoreid
- Teatud asjades väga suur ühtsus
- Sõnastused, mida pole suudetud kogu inimajaloo jooksul ületada

Piibli mitmetähenduslikkus

- Piibli tähendus kaasaegsetele
 - Piibli tähendus tuleviku põlvkondadele
 - Piibli ajatu tähendus, põhimõtted üle aegade
-
-

Ekslikud arvamused Piibli kohta

- Piibel on ajast ja arust, seda ei loe keegi
 - Igal aastal müüakse maailmas vähemalt 44 miljonit Piiblit
 - Piiblit või selle osi on tõlgitud vähemalt üle 1700 keelde
 - Koraan 128, Shakespeare 60 keelde
 - Piibel on täiesti arusaamatu
 - Kirjutatud täiesti tavalistele inimestele
 - Sageli ka täiesti tavaliste inimeste poolt
-
-

Kas Piibel on ületamatult keeruline?

- Enamus asju on arusaadavad - kui muidugi mõelda.
 - Elu ei ole nii lihtne, kas “Elu käsiraamat” peaks seda olema?
 - Meie arusaamine kasvab - loe, siis arened.
 - Korrutustabel ei ole veel kõrgem matemaatika - rakenda algul seda, mis jõukohane.
 - Enamus arusaamatusi tuleb Piibli mittetundmisest ja sellega mitte tegelemisest.
-
-

Raskusi pole sellega, millest aru ei saa

Kirjanik Mark Twain:

«Mõnda inimest häirivad Piibli juures kohad, millest nad aru ei saa. Mind häirivad kõige enam aga need kohad, millest ma aru saan!»

Piibel on Jumala Sõna

- Piibel ise väidab nii.
 - «Kõik Kiri on Jumala Vaimu poolt sisendatud [inspireeritud] ja on kasulik õpetuseks, noomimiseks, parandamiseks ja juhatamiseks õiguses.»
2Tm 3:16.
 - Piibli õpetused on head.
 - Nende paikapidavust saab ellu rakendades kontrollida.
 - Piibli sõnumi ühtsus kinnitab seda.
 - Kirjutati enam kui 1500 aasta jooksul.
 - Umbes 40 väga erineva autori poolt.
 - Ta on ajalooliselt väga usaldusväärne dokument.
-
-

Piibel pole võluraamat

- Inimeste huvi üleloomuliku vastu on suur
 - Aga Piibel pole posimiseks...
 - ...vaid kasutamiseks

- Piibel juhib meid kokkupuutesse üleloomulikuga

Piiblit usaldades võib juhtuda imelisi asju

Isegi kui Sa ei usu, et Piibel on Jumala Sõna...

- ...võiks üks valge ja haritud inimene teada, mis on Piibli teema ja peasõnum.
 - Ja see on: Jumal otsib inimest, sest ta armastab teda.
 - Jumal võib ka sind leida!
 - See tähendaks sinule väga palju.
 - Piibli peasõnumit võib ka pisut teisel viisil sõnastada.
-
-

Piibel - juhiv eluks

- Igal asjal on kasutamissoetus.
 - Murphy seadus: Kui enam muu ei aita, siis lugege kasutamissoetust.
- Vajalik siis, kui me ei taha vigu teha.
- Vajalik ka siis, kui tehtud viga tuleb parandada.

Piibel ütleb kohe alguses, et Jumal on inimese loonud.

Mõistlik järeldus on ju see:

Tema teab kõige paremini, kuidas inimene võiks hästi elada.

Piibel - Jumala Sõna

- Vaadates Piibli ajaloo poole, näeme
 - Jumala ettehooldust Tema Sõna arusaadavaks tegemisel
 - Jumala kavatsust tegelda inimesega isiklikult
 - Jumala Sõna kindlust: mida Tema on öelnud, see ka sünnib
 - Vaadates Piibli sisu poole, näeme:
 - Jumala tegutsemist inimese otsinguil
 - Jumala armastust langenud ja kaduma mineva inimese vastu
 - Jumala igatsust teha asjad taas korda
-
-

Piiblist või mitte?

- Alguses lõi Jumal taeva ja maa.
 - Jah (1Ms 1:1).
 - Raha on kõige kurja juur.
 - Ei. (1Tm 6:10 Jah, kõige kurja juur on rahaarmastus, sest raha ihaldades on mõnedki eksinud ära usust ja on ise endale valmistanud palju valu.)
 - Jumal ei anna ennast pilgata.
 - Jah (Gl 6:7).
 - Jumal armastab ainult neid, kes teda armastavad.
 - Ei. (Jh 3:16 Sest nõnda on Jumal maailma armastanud, et ta oma ainusündinud Poja on andnud, et ükski, kes temasse usub, ei hukkuks, vaid et tal oleks igavene elu.)
 - Ära tee teistele seda, mida sa ei taha, et sulle tehakse.
 - Ei. (Mt 7:12 Kõike siis, mida te iganes tahate, et inimesed teile teeksid, tehke ka nendele! See ongi Seadus ja Prohvetid.)
-
-